FOCUS

LUUK SCHREVEN

Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut

In deze tweede aflevering van de rubriek FOCUS richt *e-data & research* de schijnwerpers op het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI). Dit KNAW-instituut houdt zich bezig met onderzoek naar ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de bevolking. We spraken met de directeur, prof. dr. ir. Frans Willekens.

'Wij bestuderen demografische ontwikkelingen in verleden, heden en toekomst, niet alleen in Nederland, maar in breed internationaal verband,' aldus Willekens. 'We richten ons daarbij niet alleen op de ontwikkelingen sec, maar juist ook op de maatschappelijke achtergronden en gevolgen daarvan. Een van onze belangrijke aandachtspunten is momenteel de vergrijzing. Een ontwikkeling die internationaal wordt waargenomen waarbij vruchtbaarheid en migratie een belangrijke rol spelen. Wij zien het ook als onze rol gebruikers in wetenschap, beleid en samenleving van kennis en informatie rond dit vraagstuk te voorzien.'

Het NIDI is sterk internationaal gericht en zal Nederlandse ontwikkelingen altijd in internationaal kader plaatsen. In Nederland zijn er samenwerkingsverbanden met verschillende universiteiten. 'In Europa werkt het NIDI in diverse consortiums samen met universiteiten en onderzoeksinstellingen en voor de Verenigde Naties worden in ontwikkelingslanden samenwerkingsverbanden opgezet', zegt Willekens. 'Het ontwikkelen van synergie is daarbij altijd het uitgangspunt.'

Data spelen voor het NIDI een evidente rol: 'Eén van onze taken is data te verzamelen en methoden te ontwikkelen om dataverzameling te verbeteren.' Naast de eigen dataverzamelingen waarvan de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS) een van de belangrijkste is, gebruikt het NIDI ook intensief andere bronnen. Het accent ligt op longitudinale data, want die leveren inzicht in veranderingsprocessen. De Angelsaksische landen en Scandinavië lopen daarbij voorop. Binnen Nederland ziet Willekens de laatste tijd goede initiatieven op het gebied van de toegang tot data: 'De beschikbaarheid van data in Nederland is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd. Het CBS en DANS spelen daarin een belangrijke rol.' Willekens is een groot tegenstander van onderzoekers die hun data jarenlang afschermen om uiteindelijk achterhaalde data beschikbaar te maken. 'Wanneer dataverzamelingen uit publieke gelden betaald worden, dienen de resultaten, onder privacy beschermende voorwaarden, ook openbaar toegankelijk te zijn', aldus Willekens; 'Een goed voorbeeld is ons eigen NKPS, die meteen beschikbaar is voor andere onderzoekers wat teamwork en verdere specialisatie in de hand werkt.'

Voor de toekomst wenst Willekens meer samenwerking in Europees verband bij het opzetten van een gecoördineerde strategie voor grote longitudinale dataverzamelingen. Met name het Canadese voorbeeld zou volgens Willekens in EU verband navolging moeten krijgen. 'Statistics Canada heeft daar het initiatief genomen en nu al zo'n twintig jaar rijke ervaring met het in kaart brengen van levenslopen van de inwoners. Dat vormt een geweldige bron voor wetenschappelijk onderzoek en beleidsanalyses. Door longitudinale dataverzameling te stimuleren en uit te bouwen kan Europa haar achterstand op de Angelsaksische landen inlopen.'

WIEBE KIESTRA

NIDI-directeur Frans Willekens: 'Longitudinale dataverzameling stimuleren'

Panel Study of Social Dynamics zorgt voor 'innovatieve impuls'

De Panel Study of Social Dynamics (PSDN) is een van de projecten die door NWO gehonoreerd is in het kader van het subsidieprogramma voor middelgrote investeringen. *e-data&research* vroeg naar de achtergronden aan prof. dr. Paul de Graaf van de Universiteit van Tilburg. Hij was een van de sociologen die het initiatief namen voor het project, naast dr. G. Kraaykamp (Nijmegen), prof. dr. M. Kalmijn en dr. C. Monden (Tilburg).

De Graaf: 'De vraag naar sociologische feiten en inzichten is de laatste jaren sterk toegenomen. Er zijn veel trends in de samenleving met een sociologisch fundament die kunnen worden gerelateerd aan drie klassieke sociologische thema's, namelijk sociale cohesie, normen en waarden en ongelijkheid. Het doel van dit project is een panelstudie voor de sociologische onderzoeksgemeenschap op te zetten die focust op deze drie onderwerpen.' De groep sociologen streeft ernaar, door middel van de PSDN een innovatieve impuls te geven aan de bestaande sociologische data infrastructuur. 'De panelstudie zal nauwkeurig in kaart brengen hoe mensenlevens zich ontwikkelen', aldus De Graaf, die erop vertrouwt dat de positie van Nederland in de internationale sociologische onderzoeksgemeenschap door de PSDN verder zal worden versterkt. De belangrijkste elementen van de PSDN zijn het longitudinale karakter, de combinatie van prospectieve en retrospectieve methoden, het *mixed-mode* ontwerp met mondelinge interviews en internet-enquêtes, de grootschaligheid (vijfduizend respondenten van vijftien tot zeventig jaar oud in de eerste golf) en de *oversampling* van etnische groepen, met name Turken en Marokkanen. De panelstudie zal daarnaast opgezet zijn om de gehele sociologische onderzoeksgemeenschap te dienen. De Graaf: 'Zowel de inhoud van het panel als de uiteindelijke data zullen niet exclusief door onze onderzoeksgroep worden opgezet of beschikbaar komen. Er is een advies commissie waarin de specifieke thema's in de vragenlijsten worden vastgesteld. Daarnaast zullen de data onmiddellijk na iedere golf aan onderzoekers beschikbaar worden gesteld, inclusief vragenlijsten en codeboeken.'

Het panel zal uit drie golven bestaan, telkens met een interval van drie jaar ertussen. De eerste golf start in 2008, daarna volgen golven in 2011 en 2014. De Graaf: 'Maar daarmee zal de PSDN hopelijk niet eindigen. We gaan er vanuit dat de wetenschappelijke gemeenschap ook in de toekomst nog de financiering voor dit panel kan opbrengen en zullen het ook na 2014 voortzetten.' In het project zullen diverse technieken worden toegepast om een hoge respons te krijgen. (LS)

Mobiliteitsonderzoek beschikbaar in EASY

Wie de data van het Mobiliteitsonderzoek Nederland (MON) wil gebruiken, had tot voor kort één optie: een cd-rom opgestuurd krijgen door de Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV) van Rijkswaterstaat. Maar de onderzoeksgegevens zijn sinds dit voorjaar ook te downloaden bij DANS. Een voordeel voor de gebruiker én voor AVV, vertelt Wiel Schriever, specialistisch medewerker bij de afdeling Basisinformatie van AVV.

Het Mobiliteitsonderzoek Nederland is de opvolger van het Onderzoek Verplaatsingsgedrag (OVG) dat sinds 1978 jaarlijks door het CBS werd uitgevoerd. AVV voert het sinds 2004 uit. Voor het Mobiliteitsonderzoek worden jaarlijks enkele tienduizenden enquêtes afgenomen over hun verplaatsingsgedrag op een bepaalde dag: in 2007 maar liefst 53.545. Die enquêtes leveren een schat aan informatie op die interessant is voor onderzoekers en beleidsmakers op het gebied van verkeer en vervoer.

Naast de rijksoverheid gebruiken ook gemeenten en provincies de resultaten voor de verbetering van de lokale verkeer en vervoerssituatie. Jaarlijks ontvangt AVV zo'n 85 verzoeken voor de onderzoeksgegevens.

'Gegevens alleen beschikbaar stellen via cd-rom en op papier is niet meer van deze tijd,' vindt Wiel Schriever, en dus zocht hij naar een methode om de MON-data ook on-line digitaal te kunnen leveren. Die werd gevonden bij DANS (Data Archiving and Networked Services), dat daarvoor zijn gebruikersvriendelijke opslagsysteem EASY in stelling bracht: 'Via EASY is het MON nu heel snel online beschikbaar.'

Wie de MON-data wil downloaden, moet twee stappen doorlopen. Allereerst zal hij/zij zich bij DANS moeten registreren. Resultaten van andere onderzoeken zijn dan al direct downloadbaar. Voor de gegevens van MON moet AVV echter toestemming geven. 'Het is voor AVV belangrijk dat het MON zorgvuldig gebruikt wordt,' aldus Schriever, 'we willen weten met welk onderzoeksdoel en door welke organisatie het MON wordt gebruikt.'

Voor de gebruiker is het dus een stuk makkelijker dan tien dagen moeten wachten op een cd-rommetje en een onderzoeks- en databestandbeschrijving op papier. Maar ook voor AVV biedt de samenwerking met DANS voordelen. 'Via DANS kunnen we allereerst de gegevens heel snel digitaal beschikbaar stellen; dat scheelt ons administratieve rompslomp', vertelt Schriever. 'Daarnaast kan DANS voor ons marketing voeren, gebruikersdagen organiseren en productevaluaties houden. We kunnen bovendien per dataset zien welke gebruiker welke bestanden heeft binnengehaald. En vooral de *tool* om de data te deponeren en binnen te halen, Easy, is handig en makkelijk.' (LS)

http://easy.dans.knaw.nl/dms